

Balletiteatri repertuaari kujundamine on tähtis, ent raske asi. Leidub kollektiive, kes töötavad innukalt, vahel ka viljakalt, repertuaari luues, mõned koreograafid aga räägivad muuseumteatrite asutamisest...

Viimased kaks aastakümnet on «Estonia» balletitrupp näidanud end huvitava laborina, kus on loodud lavastused, nagu B. Bartóki «Völumandariin» ja E. Tambergi «Joanna tentata». Need ja teisedki M. Murdmaa tööd kujundasid teatri ajaloo uue ja tähtsa etapi. Neis on uuest küljest avanenud suurepärase ja omanäolise baleriini T. Randviiru looming, veelgi küpsenud eesti balleti silmapaistva tantsija T. Härm meisterlikkus, kaalukad on olnud J. Lehiste, A. Leisi, O. Tšitšerova, E. Erkina, V. Maimusovi, J. Garancise osatäitmised... Teatrilaval on olnud ka klassika — P. Tšaikovski «Luikede järv» ja A. Adami «Giselle». Ent, nagu öeldakse, pole midagi igavest päikese all, vananevad ka lavastused ning kaovad repertuaarist. Klassikalise balleti taastulekut alustas NSV Liidu rahvakunstnike K. Sergejevi ja N. Dudinskaja «Luikede järve» lavastus 1981. a. Selles lõi T. Härm prints Siegfriedi täiusliku kuju, kinnitades ühtlasi, et ta on Nõukogude juhtivaid tantsijad. Avastuseks kujunes noor debütant Kaie Kõrb Odette-Ottile rollis. Trupp töötas ennast-salgavalt ja armastusega.

On väga oluline, et teater, õigesti hinnanud loovaid ülesandeid, võttis käsile nii monumentaalse lavastuse nagu ballet «Raimonda». Suure eelkäija M. Petipa geniaalseid leide hoolikalt säilitades puhastas K. Sergejev balletti aegade tolmust ja lõi lavastuse esimesse vaatusesse sobiva valse, *Adagio* ning *Coda*, teise vaatusesse panaderose jne. Sergejevi loodu liitub uues lavastuses M. Petipa koreograafiaga niivõrd, et ei vaatajad ega balletitantsijate uus põlvkond ei suuda kahe silmapaistva meistri koreograafiat eristada.

Oma balletiseade «Estonia» variandis on K. Sergejev veelgi süvendanud peategelaste karaktereid ja võimendanud tant-

TÄNA PÜHITSEME «RAIMONDAT»

VLADIMIR KRASNOPEROVI fotod

rele tantsijale ka edaspidi samasugust hingestatust ning ennastsalgavat ja hoolikat tööd partii tantsulise ja dramaturgilise sisuga. Pole kahtlust, et teda ootab suur tulevik. N. Dudinskaja käe all töötades omandab ta innukalt Leningradi balletikooli traditsioone. Baleriinile on hingelähedane akadeemiline maneer, just selle tantsuakadeemia stiil. Ta on kord vahetu, lustlik ja kelmi-kas, kord kõrk, rafineeritud ja suursugune... *Pizzicato's* on ta tants kristallpuhas, viimases vaatuses muutub klaverivariatsioon silmale nähtavaks muusikaks. *Adagio's* jääb meelde baleriini laulvate liikumisjoonte ilu (duetis ülla rüütli Tiit Härmiga). Nende duetti on kui üleva armastuse triumf, õilsate tunnete harmoonia.

«Raimonda» lavaletoomine «Estonias» lubab uut eradat balletiduetti — K. Kõrb ja T. Härm. Sündinud «Luikede järves», saavutas see «Raimondas» uue kõlajõu ja hingestatuse... See pole ainult koostantsimine

tantsivad saratseenide tantsu Tallinna Koreograafiakooli õpilased, K. Kossareva ja V. Klepinin ning balletirühm. Alati saadab edu panaderost. Selle esitajad peavad üles kütma üleüldist tantsubakhanaali, Raimonda kaasa haarama; raske ülesandega tulevad hiilgavalt toime solistid T. Burova ja J. Kirejev ning balletirühm. Eraldi tuleks juttu teha J. Kirejevist. Tegelikult on see noore kiievlase debüüt teatrilaval. Juba üksnes tema ilmumine lavale köidab tähelepanu, temperamentsus haarab...

Kolmandas vaatuses on oluline mõte suurel ungari süidil: vastandatuna teise vaatuses karaktertantsudele on see õilis ja ülev, temperamentne ja suursugune, see on Jean de Brieni kaaskonna tants. Solistid T. Krikun ja J. Basihhin ning balletirühm on saanud aru ballettmeisteri kavatsustest ning väljendavad neid edukalt. T. Krikun on tugev karaktertantsija, tema meisterlikkus on viimastel aastatel ilmnenu sel-

Härm. A. Ustinovil on õnnestunud luua oma kangelane, kes samuti meelde jääb. Ilmselt on siin olulisim loov individuaalus. Edaspidi tuleb teisi uusi etteasteid: kavas näeme tuntud baleriinide O. Tšitšerova ja I. Arro, noorte tantsijate V. Fedortšenko ja J. Jekimovi nimised...

«Raimonda» lavastus Tallinas on ka teatri orkestri saavutus. XIX saj. lõpu ja XX saj. alguse väljapaistva helilooja A. Glazunovi kiindumus sümfoonilise muusika traditsioonidesse avaldus just «Raimondas». Seepärast on orkestri osa eriti vastutusrikas. Teatri muusikute ning dirigentide Vello Pähni ja Jüri Alperteni esitus ületas kõik lootused. Eriti tahaks ära märkida orkestri kõla esietenduspäeval, kui dirigendipuldus seisis noor Vello Pähn. Ta juhatas etendust professionaalselt ja hingestatult.

Teater on saanud huvitava ja omapärase muusiku.

Kiitust väärib kunstnik Riina Babiševa töö. Juba kümme aastat on ta kujundanud draamalavastusi, ent «Raimonda» on tema debüüt balletilavastuses. Kunstnik on erakordselt täpselt tabanud balleti spetsiifikat. Ta on mõistnud ka teatrilava puudusi, vabastanud selle maksimaalselt tantsude tarbeks ning oma dekoratsioonidega otsekui avaramaks teinud. Etenduses ei ela kangelanna oma argielu, ta näeb ülevat unenägu. Kujundamisel pole kunstnik vastandanud kaht situatsiooni, vaid, vastupidi, põiminud unenäostseenid tegelikkusega. Etenduse lõpul läheb Raimonda koos oma armastatuga samasse lossi, mida ta oli unes näinud, noor rüütel aga ilmub ta ette samas kostüümis nagu unenäostseeniski, milles ta oli kütkestanud Raimondat oma üleva armastusega... Mõju on avaldanud ka rahvuslikult tagasihoidlik värvigamma. Pruudi sõbrataride kostüümid pastelselt lillakais toones on eestlaste eelistatuim, õitsva kanarbiku värv, mida sasivad kaldakaljudele puhuvad tuuled. Et-nopsühholoogiline orientatsioon on mõjutanud ka lossikujundust. Vastukaaluks lõõskab värvides hingele võoras maailm.

Sergejevi loodu uues lavastuses M. Petipa koreograafiaga balletitantsijate uus põlvkond ei suuda kahe silmapaistva meistri koreograafiat eristada.

Oma balletiseade «Estonia» variandis on K. Sergejev veelgi süvendanud peategelaste karaktereid ja võimendanud tantsu kaudu nende maailmade kontrastsust: noore ja tormaka Jean de Brieni ülevat romantikat ning võimuka Abderahhamani meelast kirglikkust. Kui M. Petipal olid meestantsijate partiid tollase traditsiooni kohaselt lahendatud pantomiimiliselt, siis K. Sergejev lõi eredad ja omalaadsed tantsulised partiid. Uusi jooni sai tema tööluses Raimonda. Just peaosalis vaimsest arengust argise juurest ideaalse poole jäi eelmistes redaktsioonides vajakas. Balleti muusika süidivormist lähtudes töötas K. Sergejev hoolikalt läbi ja ehitas loogiliselt üles tantsu süidivormilise arengu. Ent peamine seisab selles: uues balletiredaktsioon kujutab ta järjekindlalt ja veenvalt läbi vana rüütlilegendi inimeste igimast püüdu headuse, valguse, õilsuse, harmoonia ja üleva armastuse poole. Siin on ilmne, et M. Sergejev nii tantsijana, lavastajana ja ballettmeisterina tunnab põhjalikult klassika arvestamata võimalusi.

«Raimonda» lavastuse kohta Leningradis kirjutas tuntud balletiteadlane V. Krassovskaja: ««Raimondas» on kangelanna toimuva keskmes. Tema ilmumine on alati ette valmistatud ja efektnine. Ta on pidevalt vaatajate tähelepanu fookuses. Seepärast peab balletiteatril «Raimondat» lavale tuues olema suurepärase esitantsija.» Eesti balletis on nüüd selline baleriin Kaie Kõrbi näol, veetlev virtuoosse, laitmatult lihviitud tantsutehnikaga andekas tantsija. Imponeerib tema hüpe, *grand developé*, täpsed ja kiired pöörded jne. Selline baleriin teeb au igale balletitruupile. Jääb vaid üle soovida noo-

re teile (uuetis ülla rüütli Tiit Härmiga). Nende duett on kui üleva armastuse triumf, õilsate tunnete harmoonia.

«Raimonda» lavaletoomine «Estonias» lubab uut eredat balletidueti — K. Kõrb ja T. Härm. Süündinud «Luikede järves», saavutas see «Raimondas» uue kõlajõu ja hingestatuse... See pole ainult koostantsimine, see on mõttekaasus.

T. Härm valimine «Raimonda» meespeaosaliseks on seaduspärane ja loomulik. On ta ju nõukogude nüüdisballeti üks silmapaistvamaid tantsijaid. A. Vaganova nim. Leningradi Koreograafiakooli kasvandik (lõpetas selle 1966. a. tuntuud tantsija ja pedagoogi N. Zubkovski klassis), on T. Härm kujutanud rikkaliku galerii nii klassikalise kui ka nüüdis-koreograafia tegelasi. Mul on õnnestunud näha teda loometee mitmel etapil, alates koolilõpu etendusest S. Kirovi nim. Leningradi teatri laval. See annab mulle õiguse kinnitada, et suure tantsija T. Härm loovus on kordumatu ja ainulaadne. Tema esinemist iseloomustavad südamlilik lüürika ja hingeõilsus, tahtejõud ja kangelaslikkus, sisemine tugevus ja kõrge intellekt. Oma loomingu ei matki ta kedagi, küll aga võtab targalt ja taktitundega üle balletikunsti saavutuste parima.

T. Härm esinemine Jean de Brieni näitab, et tantsija on oma loomingu kõrgpunkt. Tema tantsumeisterlikkus on filigraanne. Ta oskab fikseerida ilmekaid poose, mõistab hästi nende tähendust tegelaskuju voolimisel. Hülgavalt esineb T. Härm kangelane kavalieride

KAIE KÕRB

turniiristseenis kolmandas vaatuses: tema variatsioonid ja kooda kuulsas *grand pas's* on meelde jäävad, kandes ülevat mõtet armastuse kõikevõitvast jõust.

Grand pas on haarav vaatepilt ning kogu lavastuse mažoorne apoteoos, mis nõuab trupilt erakordselt laitmatut koostööd ja esituse puhtust. Tantsijad tulid selle raske ülesandega auga toime.

Kartmatu, õilsa ja tulisel armastava noormehe Jean de Brieni antipood. Lavastuses on Abderahhaman, meelas ja kirglik, koguni raevukas isand. K. Sergejevi redaktsioonis on Abderahhaman äärmiselt väljendusriikas, mis jätab tantsijale rohkeid võimalusi ereda kuju loomiseks. Õnnestunult esitab selle partii kogenud tantsija A. Basihhin.

Tähtis osa on karaktertantsudel. Need on meelde jäävad, tihedasti seotud sündmuste arenguga laval. Tantsijad viibivad laval peaaegu kogu vaatus ning nad pole statistid, vaid osalevad tegevuses, tants on nende loomeaktiivsuse kulminatsioon. Loomutruult ja kaasaalamisega käituvad ning

raktertantsudele on see õilis ja ülev, temperamentne ja suursugune, see on Jean de Brieni kaaskonna tants. Solistid T. Krikun ja J. Basihhin ning balletitruum on saanud aru ballettmeisteri kavatsustest ning väljendavad neid edukalt. T. Krikun on tugev karaktertantsija, tema meisterlikkus on viimastel aastatel ilmnunud selgelt.

Lavastuse edule aitasid samuti kaasa Raimonda sõbratarid (S. Kranig ja L. Sintsova), trubaduurid (O. Baranov ja J. Jekimov), solistid (T. Voronina, L. Grodnikova, L. Sintsova). L. Sintsova tants on artistlik, ta on lüüriline esimeses vaatuses ja kelmikas kolmandas. Baleriinil on silmapaistvad tantsija- ja näitlejaviimed.

Lavastus jäi kõlama kogu balletitruupi suure saavutusena, sest kõike tehti innu, vaimustuse ja huviga. Igaüks esines vastutustundlikult, püüdes anda oma panuse lavastuse kordaminekus. Need olid nii tsemooniamester Sénéchal (V. Peetri), šeiigi kaaskondsed (Ali — P. Karell ja René de Brien — J. Garancis), Raimonda ema (võluv S. Balojan) kui ka armsad ja püüdlükud paažid (koreograafiakooli õpilased).

Mul oli võimalus näha ka esinejate teist koosseisu. Suurte kogemustega baleriin T. Laid tantsib Raimondat väaratamata. Andekas noor tantsija A. Ustinov loob noore ungari rüütli huvitava kuju. Võib kujutleda raskusi, mis tekivad esitajal, kui ta tantsib partiid vaheldumisi sellise tuntuustatud meistriga nagu T.

gasihoidlik värvigamma. Pruu-di sõbrataride kostüümid pastelselt lillakais toones on eestlaste eelistatuid, õitsva kanarbiku värv, mida sasivad kaldakajudest puhuvad tuuled. Et-nopsühholoogiline orientatsioon on mõjutanud ka lossikujundust. Vastukaaluks lõõskab värvides hingele võoras maailm.

«Raimonda» lavastus on nii teatri kui ka ballettmeisteri K. Sergejevi suur kordaminek. See ballett on imetore vaatemäng, kus saab tõelise nautingu muusikast, koreograafiast ja kujundusest, esitusest rääkimata. Tantsijad on õigesti mõistnud tantsude ja kogu lavastuse mitmekesisust ja keerukat stiili. Suurt tööd on teinud ballettmeisteri assistent N. Dudinskaja ning repetiitorid A. Leis, E. Erkina ja A. Rüütel.

Kui «Estonia» repertuaari ilmus «Luikede järve», oli see üksnes klassikalise repertuaari kinnistamise algus. «Raimonda» lavastamisega on rõhutatud loominguiliste otsingute suunda. Mõlemad lavastused on süündinud teatri koostöös nõukogude balleti suurkujude K. Sergejevi ja N. Dudinskajaga. Tänu sellele näeme «Estonia» laval novaatorlikke etendusi, mis säilitavad klassikalise koreograafia parimad saavutused. Etendusi, mis kasvatavad vaatajais armastust elu vastu, ülevaid inimlikke omadusi, millel on tugev kõlbeline laeng. Praegu aga on see väga oluline.

Kogemused on näidanud, et klassikalise repertuaari tugevdamise teel võib trupp saavutada suurt edu, kasvada veelgi ning talle muutub jõukohaseks ka uute tugevate lavastuste loomine. Teater on alati elav kunst, mis kingib inimestele rõõmu ja aitab neil luua. Ning ole siis palju häid ja mitmekesiseid lavastusi. Täna pühitseme «Raimondat» ja tema loojaid.

ALEKSANDR REŠETOV, ajalookandidaat

RAT «Estonia» solistid ANU KAAL ja HENDRIK KRUMM ning kontsertmeister FRIEDA BERN-

STEIN andsid 29. septembril kontserdi Leningradi Filharmoonia suures saalis. Kavas olid ette ja aariaid itaalia ooperitest, kantsoone ja madrigale.

Oktoobrikuu alguses esinesid Anu Kaal ja Frieda Bernsteini kuue kontserdiga Siberi linnades Barnaulis ja Bratskis, kus vene rahvalaulude ja klassikalise repertuaari kõrval tutvustati ka eesti rahvalaule.

HENDRIK KRUMM esines 7. oktoobril Leningradis Giinka-nim. Kapelli saalis koos organist GRIGORI VARSAVSKIGA, kavas itaalia, hispaania ja prantsuse klassikat. Oktoobrikuu kontserdimarsruudil oli veel kaks kontserti Kallini Filharmoonias (20.—21. X), Leningradi kontserdisaalis (23. X), Leningradi Haridustöötajate Majas (24. X) ja Kalliningradis (26.—27. X).

